

**Граждани за
Европа**
Твоят глас е важен

Център за либерални стратегии
www.cls-sofia.org

www.european-citizens-consultations.eu

АЛФА РИСЪРЧ

София, ул. Искър 54, 1000

Лица за контакт:

Геновева Петрова

Радостина Ангелова

E-mail: headoffice@aresearch.org

Тел. 02/9869075, 02/9836056

ЕНЕРГЕТИКА И ОКОЛНА СРЕДА

ОБЩЕСТВЕН ДЕБАТ „ГРАЖДАНИ ЗА ЕВРОПА“

ТВОЯТ ГЛАС Е ВАЖЕН

СОФИЯ

ФЕВРУАРИ 2007

Енергетика и околна среда

Енергийното потребление в Европа – последствия за околната среда и икономиката

Същност на проблема

През последната година енергетиката заема водещо място в дневния ред на Европейския съюз поради няколко причини:

- нарастващо търсене на енергийни ресурси
- резки скокове на цените на енергията
- опасения за увеличаващата се зависимост на ЕС от внос на газ и нефт.

Към момента ЕС зависи от внос на газ и нефт за покриване на 50% от енергийните си нужди. Експерти предвиждат към 2030 г. този процент да достигне 70%. Нарастващото енергийно потребление предизвиква загриженост както за сигурността на доставките на енергоизточници, така и за последствията от различните форми на производство на енергия за околната среда.

Изследването Евробарометър, провеждано по поръчка на ЕК, от месец януари 2006 г. показва, че

- 47% от европейските граждани искат решенията за енергийната политика да се търсят на общоевропейско равнище,

- 37% подкрепят национални действия,
- 8% са за местни решения.

Засилва се търсенето на информация как да се повиши енергийната ефективност. 43% искат енергийната ефективност да се превърне в приоритет. Същевременно 65% заявяват, че не са готови да плащат повече за енергията, която потребяват.

В момента тече широк дебат за необходимостта от обща енергийна политика на ЕС, от съвместно търсене на решения на проблемите. Към момента решенията, засягащи енергийния сектор, се вземат преди всичко от националните правителства.

Съществуват все пак и решения на равнище ЕС – това са правилата на общия пазар, съществуващото законодателство за опазване на околната среда, включително някои задължителни ограничения, свързани с борбата срещу замърсяване на въздуха и природата.

Общият пазар

ЕС с неговите 490 милиона граждани се стреми към създаване на общ пазар, без вътрешни граници и скрити ограничения. До скоро пазарът на енергийни услуги беше затворен за конкуренция. Трансграничните доставки на електроенергия и газ се ограничаваха от различни национални мерки. Усилието сега е и тази част от пазара да бъде отворена за конкуренция.

От месец юли 2007 г. енергийният пазар в ЕС ще бъде напълно либерализиран. Това ще позволи на дружествата, но и на индивидуалните потребители в Европа, да избират сами своя доставчик на електричество или газ и да търсят най-изгодните цени. Това ще се гарантира от независими национални регулатори, които ще контролират дейностите в национален мащаб, но ще координират своите действия на европейско равнище.

Същевременно, до момента, както електропреносните, така и в по-малка степен, газопреносните мрежи са градени съобразно националните нужди. На практика ЕС няма да разполага с единна “енергийна мрежа”. Балтийските страни, Иберийският полуостров, Великобритания и Ирландия на този етап няма да са част от една обща енергопреносна система.

Налице е и спешна необходимост от модернизация на съществуващата енергийна инфраструктура на Европа. Според експерти през следващите 20 години тази модернизация би могла да погълне инвестиции от около 800 милиарда евро.

Енергийни източници

Около 80% от употребяваните в ЕС енергоизточници са минерални горива - нефт, природен газ или въглища.

Общата разбивка на енергопотреблението в ЕС изглежда така:

- 38% от нефт,
- 24% от природен газ,
- 18% от твърди горива,
- 14% от ядрени източници
- 6% от възобновяеми източници на енергия.

Ако вземем производството от „вътрешни” за ЕС ресурси, картината е следната:

- 29 % - ядрена енергия,
- 21 % - природен газ,
- 22 % - твърди горива,
- 16 % - нефт
- 12 % - възобновяеми източници.

Около половината от енергийните си нужди ЕС задоволява благодарение на внос. Нивото на зависимост от внос на енергия е различно за всяка страна-членка. Дания, например, задоволява енергийните си нужди изцяло от собствени източници, докато Испания и Италия разчитат на външни доставки за около 80% от нуждите си.

Устойчиво развитие

За “устойчиво развитие” може да се говори тогава, когато едно общество задоволява своите текущи нужди, без да поставя под заплаха съществуването на бъдещите поколения с техните нужди.

През 1997 г. правителствата на държавите-членки на ЕС формулират „устойчивото развитие” като основна цел на ЕС в Договора от Амстердам. Това позволява разработване на мерки, които насърчават устойчивото развитие както в границите на ЕС, така и извън него.

Последната стратегия за устойчиво развитие на ЕС е от месец юни 2006 г. Тя формулира като своя основна цел постоянното подобряване на жизнения стандарт на

европейските граждани. Пътят към постигането на тази цел минава през създаване на предпоставки за „устойчиво развитие” на обществата; това означава общества, които “ефективно използват и управляват наличните ресурсите, оползотворяват потенциала за екологични и социални иновации в икономиката и по този начин гарантират просперитет, опазване на околната среда и социално сближаване”.

Измененията на климата

ЕС е въвел редица мерки, които имат за цел да ограничат вредното влияние на нарастващото потребление на енергия върху околната среда. На първо място тук следва да се споменат мерките за намаляване на емисиите от парникови газове, които водят до глобални изменения на климата.

Тези мерки са пряко свързани с Протокола от Киото към Рамковата конвенция на Обединените нации по изменение на климата. Като страна по тази международна конвенция ЕС има ангажимент да намали своите парникови емисии с 8% в периода 2008-2012 г. (спрямо тяхното ниво от 1990 г.)

В изпълнение на този ангажимент ЕС прие план, който включва три основни елемента:

- 1) съществено подобряване на енергийната ефективност;
- 2) нарастващо използване на възобновяеми източници на енергия (до 12% от общото енергопроизводство, и 22% от електропроизводството, до 2010 г.);
- 3) поощряване на използването на био-горива в транспорта (до 5.75% до 2010 г.).

До този момент резултатите за различните страни са различни. Някои държави-членки на ЕС изпълняват ангажиментите си по-добре от други. Продължава неяснотата дали ЕС като цяло ще може да изпълни поетите ангажименти.

Протоколът от Киото покрива периода до 2012 г. С приближаването на този краен срок се активизира дебатът за овладяване на измененията на климата. Мнозина експерти настояват за много по-амбициозни цели.

Инвестиции във възобновяеми източници на енергия

Възобновяемите енергийни източници са горива, които не съдържат или са „неутрални” по отношение на въглерода (т.е. чиято употреба поглъща толкова въглероден двуокис, колкото и излъчват) и следователно не водят до емисии от парникови газове. Възобновяеми източници са:

- био-газовете;
- биомасата;
- геотермалните източници;
- водната енергия;
- газовете, отделяни от отпадъци;
- газовете от пречистване на канални води;
- слънчевата енергия
- вятърната енергия.

Влиянието на парниковите газове върху измененията на климата предизвиква все по-голяма загриженост и насърчава изследванията в областта на възобновяемите източници на енергия.

Използването на възобновяеми източници на енергия е освен това част от стратегията на ЕС за намаляване на зависимостта на Европа от внос на газ и електричество.

През 2001 г. ЕС реши да увеличи до 2010 г. своя дял от енергия, произведена от възобновяеми източници до 21% (от ниво 15.2% през 2001 г.). Всяка страна-членка, обаче, има право сама да реши какви мерки да въведе, за да изпълни тези цели като насърчава производството и потреблението на енергия от възобновяеми източници.

През последните 30 години производството на енергия от възобновяеми източници се е увеличило с близо 30%, но положението в различните европейски страни е различно. Малко вероятно изглежда целите, поставени през 2001 г., да бъдат изпълнени.

Атомна енергетика

Близо една трета от електричеството, произведено в ЕС идва от атомни централи. Но отношението към атомната енергетика остава поляризирано.

Поддръжниците на атомната енергетика изтъкват нейните предимства:

- висока сигурност на доставките,
- ниски цени (дори при включване в цената на разходите за изграждане на хранилища за ядрени отпадъци и извеждане на реакторите от експлоатация след изтичане на крайния експлоатационен срок),
- обстоятелството, че при това производство не се отделят емисии въглероден двуокис.

Критиците от своя страна изтъкват страховете, свързани с

- възможността за безопасно съхраняване на ядрените отпадъци,
- безопасността на самите централи,
- разходите за изграждане на ново поколение ядрени централи,
- обществената съпротива срещу атомната енергетика.

Към настоящия момент всяка страна-членка сама решава дали да използва или да не използва атомна енергия за задоволяване на енергийните си нужди.

Липса на координация е налице и по въпросите за съхраняване на радиоактивните отпадъци. ЕС произвежда повече от 40 000 кубически метра радиоактивни отпадъци годишно. 80% от тях са с кратък период на разпад и могат просто да бъдат закопавани в земята. Останалите 20% са високо радиоактивни с период на разпад над 20 години. Според досегашните изследвания съхранението на такива отпадъци в стабилни геологически хранилища (гранитни, солни или от глина) е най-безопасното и устойчиво решение. Единно виждане по този въпрос обаче едва ли ще се постигне в скоро бъдеще.

Сигурност на енергийните доставки

Под «сигурност на енергийните доставки» се разбира способността на държавите да гарантират стабилност и предвидимост на доставките на енергия в рамките на своите граници.

Нарастващата зависимост на ЕС от внос на енергия и неотдавнашните прекъсвания на доставките засилиха безпокойствата около гарантирането на внос на енергоносители в дългосрочна перспектива.

Находищата на нефт и газ в света са неравномерно разпределени. Търсенето на тези ресурси нараства не само като резултат от увеличеното потребление в развитите страни, но и поради ускореното развитие на нови икономически гиганти (главно Китай и Индия).

Най-големите находища се намират в политически или икономически нестабилни региони (Близкия Изток и Русия). Споровете между съседни страни в тези региони – като например между Русия и Украйна през януари 2006 г. или между Русия и Беларус през януари 2007 г. – могат да доведат до намаляване на доставките по тръбопроводите към държавите-членки на ЕС.

Геополитическите аспекти на европейската енергийна политика са неразделна част от външната политика на всяка от 27-те държави-членки на ЕС, но понастоящем се работи активно за изграждане на обща външна енергийна политика.

Информация за потребителите

ЕС има хармонизирани правила относно информацията, която се предоставя на потребителите. Те изискват подчиняване на информацията на интересите на потребителите. Целта е те да бъдат подпомогнати, за да направят най-добрия за тях избор сред стоките и услугите, които се предлагат на общия за целия Европейски съюз пазар.

Въвеждането на еко-етикети, които дават информация за екологичните параметри на различните продукти, е един от резултатите на тези хармонизирани правила.

В резултат на нарастващите опасения, свързани с измененията на климата, Европейската комисия и държавите-членки на ЕС инициираха информационни кампании, които разясняват на гражданите как всеки един от тях, спестявайки енергия, би могъл да допринесе за намаляване на измененията на климата.

Около 16% от общия обем парникови емисии в ЕС са продукт от функционирането на домакинствата в ЕС. Експерти изчисляват, че съвсем прости действия като намаляване на парното с 1 градус могат да доведат до значително намаляване на емисиите.

Планове за бъдещи действия на общоевропейско равнище

През изтеклата 2006 година Европейската комисия обяви поредица от предложения, свързани с гарантирането на “устойчиви, конкурентни и сигурни” енергийни доставки за Европа.

Представените през март 2006 г. насоки включват

- окончателно изграждане на общ вътрешен пазар на газ и електроенергия,
- поощряване на солидарността между държавите-членки в случаи на нарушени доставки,
- разработване на възобновяеми източници на енергия,
- борба с глобалното затопляне,
- по-добра координация на научните изследвания в областта на енергетиката,
- формиране на обща външна енергийна политика.

През есента на 2006 г. бе предложен и план за действие, който предвижда намаляване на потреблението на енергия в Европа с 20% до 2020 г. За постигането на тази цел са

предложени 75 мерки, като например по-строги стандарти за намаляване на енергоемкостта на електрическите уреди, стратегии за подобряване на топлоизолацията в строителната индустрия, разработване на автомобили с по-икономичен разход на гориво и т.н.

През януари 2007 г. Европейската комисия излезе с нов пакет от предложения. Те целят стимулиране на конкуренцията в енергийния сектор, овладяване на измененията на климата и намаляване на “външната уязвимост” на Европа във връзка с вноса на газ и нефт.

План за действие от 10 точки включва мерки за изграждане на обща европейска електроразпределителна система и нови инициативи за по-активно използване на възобновяеми източници на енергия. С цел овладяване измененията на климата планът предлага съкращаване на парниковите емисии на ЕС до 2020 г. с минимум 20% (в сравнение с нивата от 1990 г.) и дори повече - при евентуално постигане на международно споразумение в този дух от всички развити страни в света.

През март 2007 предстои обсъждане на тези предложения от Европейския съвет (поредната среща на правителствените и държавни ръководители на държавите от ЕС).

